

FOIA BELETRISTICA.

Ese de doue ori intr'o luna, adeca in 1 si 15 dupa c. v. in formatu de o cola si jumetate. — Atâtu manuscriptele, câtu si banii de prenumeratiune sê se adreseze la redaptiune, localulu acestei-a : **Strat'a postei vechie nr. 1. etagiulu 1. nr. 96.**

Pretiuulu de prenumeratiune pentru provinciile austriace : **la anu 5 fl. la 1/2 de anu 2 fl. 50 cr.**; pentru Romania si strainetate **la anu 7 fl. la 1/2 de anu 3 fl. 50 cr. v. a.** — Prenumeratiune la trei lune nu se primesce. — Manuscriptele nepublicate se ardu.

Anula II. 1864.

Nr. 6.

Pest'a 15/27. Martiu.

Hora bucovinésca.

O ! voi bravi copii d' unu nume !
Romani vechi Bucovineni !
Hai sê dâmu dovedi la lume,
Câ suntemu de nume demni !

Toti s' avemu num'o dorintia,
Toti spr' o tienta s' alergâmu !
C'o potere, c'o credintia
Scopulu nostru sê 'lu urmâmu !

S' aretâmu câ respiréza
In noi sùfletulu strabunu,
Ce cu fala triumféza
Intru totu, ce-i naltu si bunu !

Sê pasimu in desvoltare
Prin concordia uniti ;
P' ale pàtrii altare
Consacrându neobositi !

Lumea tota ca sê scie,
Câ 'ntr' alu Bucovinei sînu
Infloresce cu mandrie
Gloriosulu neamu romanu.

S' aretâmu prin propasire,
Câ suntemu ai lui Traianu
Urmasi demni d' a lui marire,
Si nepoti ai lui Stefanu !

Prin lucrâri cu zelu ferbinte
Santu respectu sê aretâmu
Fericiteloru morminte
De eroi, ce le pastrâmu !

Ca si-ai nostri frati d' o mana
Sê cunosea lamuritu,
Cum-câ mândr'a Bucovina
Cale drépta si-a croitu !

Si asie dela Suceava
Pana 'n Nistru si Carpati,
Sê formâmu o hora brava
De romani voinici barbati !

Si spre semnu de desceptare
Intru totu, ce-i scumpu si santu,
Hor'a cea de triumfare
Sê jocâmu p' alu nostu pamentu !

V. Bumbacu.

Secretele sîcriului.

(Inchiare.)

III.

Frumosu lucru!

Pan' la reversarea dioriloru a dilei urmato-rie nu me cercetâ nimene, — nici chiaru sierbitoriulu meu! si eu — zaceam de alungulu pe divanu, fâra miscare si viétia! — Ochii de si-mi eràu inchisi, nu cutediàm sê adormu; me temeàm, câ nu me voiu tredi mai multu, séu in casulu celu mai probaveru, numai in mormentu, unde a fi tardiu de a me mai tredi! Abiè s'a facutu diua, domesticulu meu celu betranu ér' se renintorse la mine in chilia, dar' nu sînguru, ci insocitu de mai multi. Me desbracara, si me asiediara de pe divanu in patu. Dupa acea unulu d' intre ei me mesurâ dela capu pan' la pitioare cu unu papiru spre acea tréba facutu si dise:

— 5' 4"; chiaru am in deposîtoriu astfelu de sîcriu, in tempu de o ora 'lu tramitu.

— Bine-i, bine-i, maestrule Stefanu! dise Ioanu: — 'lu trage cu politura ca sê lucésca frumosu, si 'lu bate cu cuiè mici, manunte aurie si lucitorie ca sê se oprésca ochii fiesce carui'a pe elu, pe o lătore a sîcriului, inse maestre Stefanu scrie cu litere frumose aurie, câ „a moritu in alu 28. anu alu vietiei!“ In primavéra vietiei a mori, — inca numai de 28. de ani a fostu sùfletulu si bunulu meu domnu! — dise betranulu si asiè plangeà la capulu meu, încâtu mi-ar fi placutu sê saru in susu si sê me lasu pe grumadiu-i!

Dupa unu picuti de respiru contînuâ Ioanu:

— Sarmanulu meu stapanu, pan' ce trai atâte dragutie a avutu; dieu câ acele i-arù potè face acum'a o pandia de sîcriu frumoasa! Me si ducu si le rogu pe rendu si decumva alt'a nu, atunci-a copil'a lui Ioanu D . . . . i va face dora asiè ceva, încâtu diumetate Pest'a se va inholbà la ea!.. Me si ducu indata! Inca pan' la amédia-di debue sê 'lu inbracu frumosu in hain'a cea de mortu, la amédia-di 'lu vomu asiedià in sîcriu, si dupa amédia-di deschidu usiele in laturi, ca aceia, cari aru dori a 'lu mai vedé odata pe urma, sê vina si sê-lu véda!!

— — Dupa cum dise, la amédia-di fuseiu intru adeveru inbracatu, asediatu in sîcriu, rasu peptenatu, dupa cum e datîn'a la cei morti, séu la cei ce se gata a merge la balu. Oglindele, imaginele cele mari cu rame aurite ce spandiuràu de pe parete, stătuele Dîanei si Venus de pe mès'a

cea de scrisu, fùsera acoperite cu tilu-anglais, si dupa finirea cestor'a, Ioanu deschise usi'a chiliei in lături si incepù a plange cu tonu inaltu, preparandu de tempuriu spre astufeliu de afàcere trista pe cei cari aveàu sê vina.

Nu dupa multu tempu se si adunâ intru adeveru o multime.

Câtu de repede, strabate faim'a mortii!

Pan' ce eràm in viétia nu se uità nime pe mine, luandu afara pe cei ce le trebuia ajutoriulu meu — dar' acuma si cari nu me cunosceàu, trecandu pe sub feréstra, se abateàu la mine in chilia. Ce-i miscà pe omeni de se adunàu in giurulu sîcriului meu? compatimirea? ba! Dar' mai bine ar potè dice omulu, câ curiositatea si urâtulu. O parte a omeniloru asiè privesce cercetarea mortiloru, ca o petrécere gratîsu data, unde au ocaziune de a conveni cunoscuti si straini, si a-si face asupr'a mortului oservatiunele loru spunendu si unulu altui-a diferite in urechia; unulu diceà: dauna câ au moritu! ér' altulu: ba dieu bine a amblatu câ au moritu!!

— — — — —
Pe acei'a cari 'si faceàu asupr'a mea observatiunile aceste, nu-i cunosecàm, nepotendu-i vedé, fiindcâ ochii 'mi eràu inchisi. Numai ce vorbeàu audiàm, acaror'a vorbire nu o voiu uità nice odata! — Marturisescu, câ nu s'a inpartesitu inca fie-care d'in fortun'a acea, ca sê pota descoperi secretele sîcriului.

— Ah in ce etate tènera a moritu! — observâ unu tonu muerescu: — intru adeveru dauna de elu!!

— Elu insusi a fostu caus'a mortii sale! dise altu tonu femeescu chiaru la pitioarele mele: — de ce a beutu atât'a!!...

— Asiè dara a beutu?

— Ca si o cofaritia!

(Nu asiu fi crediutu inca pan' acum, câ cofaritiile si despre aceea sê fie renumite.)

Venira altii.

— Intru adeveru, dise unu tonu barbatescu mi-e forte bine cunoscutu: — intru adeveru mortea lui o portu in anima-mi: — remanendu-mi datoriulu cu 57. fl. 35 cr. cu care suma se duce frumosu pe cea-l-alta lume.

(Ah! diceàm intru mine, est'a-i croitoriulu meu!)

— D'in partea mea cu 47. fl. 20. kr. a caleto-

ritu pe cea-l-alta lume! — dise altulu a carui'a graiu inca-mi erà pré bine cunoscutu: — me manca nacadiulu! câ nu-mi stâ in potere a-lu inchide baremu intre prinsii pentru datorია!

(Hah! — cugetâm intru mine: — cest'a e calciunariulu!)

Câtu de bucuros li-asi fi platîtu acum'a, nu-mai — sê-mi fi potutu miscà manile!!!

Venira altiî prospeti.

Ceste dē sîguru voru fi fostu babe betrane, fiindca lamentàu in unu modu estraordinariu.

— Ba dieu draga nanasia ori-cumu vei luà lucrulu, mai bine a amblatu câ a moritu! intralt-chipu 'lu duceàu frumosu in prinsorea detòriloru!

— Dar' asiè de teneru!

— Déca chiaru pe cei teneri i cam baga acolo de comunu!

Altu-cum nici nu este pré mare dauna dupa elu!

— Cum asiè?

— Fiindca.....

(Intra in laintru servitoriulu meu Ioanu.)

— Mueri auditi? acum e destulu! — dise Ioanu, care are ce-va in contr'a lui, mérga la politia, dar' baremu in sîcriu dee pace stapanului meu ori si cine ar fi acel'a, câ-ci altu-cum...!

Abiè incetâ Ioanu, venira altele.

— Dumnedieulu meu asiè se pare ca si cum ar trai si acum'a!

— Nici nu-i mortu! — dise altulu, care asidere erà graiu barbatescu: — numai se preface; fiindca are forte multe datorii!...

— Ba dieu, eu am cunoscutu pe tatalu sêu, pe mama sa, — toti au fostu omeni de omenia — asiè dar.....

— Linisce!

— Cine este acel'a?

— Eu sum Asmodî draculu celu schiopu!

— Ce voiesci aici?

— Sê ducu mortulu

— Ah, ah, aaah!

— Omeni slabi! carati-ve de aici!!!... Pe toti ve ducu cu mine in iadu, de nu me lasati indata sînguru pe mine cu mortulu!

Omenii cu gurele cascade incepura a se expandi, desi nici unulu d'intre ei nu credeà, câ esiste pe lume dracu.

Erà cam câtra inseratu candu se intemplàu aceste.

Radiele apunendului sore se jocàu pe fatia mi. Dora nici odata nu voiu vedè mai multu lumin'a sorelui!....

In momentulu acel'a de nou grai barbatulu celu necunoscutu, care dise adunarii intregi, ca sê mérga a casa fiindca acum'a se inseréza! Spectaclulu s'a finitu.

Totu poporulu s'a caratu afara, si numitululu „dracu“ remase singuru cu mine.

Frumosu prospeptu ni se aréta pe cea-l-alta lume! Asiè dara nu-i destulu câ a venitu la mine mortea, dupa aceea esaminatoarele mortiloru, mesariulu, gatitoriulu pandiei de sîcriu! acum'a débue sê mai ajungu si aceea, ca sê vina dupa mine draculu!! Dumnedieulu meu, ore meritatu-am eu asiè ce-va? N'amu amblatu regulatu la besèrica? N'am platîtu ore acuratu popei? banii scolei?... Séu dora am injuratu mai multu decâtu ar fi iertatu?... Care puntu alu decalògului l'am calcatu, câ nu-i iertatu a sarutà? câ nu-i iertatu a curisà feteloru frumose, pe acele a le insielà, a le face nefericite? etc. — in decalògu numai aceea se cuprinde, nu poftî nici boulu, nici asî-nulu, nici muierea, nici sierbitoriulu de apropelui teu. (Tote aceste le-am servatu!)

— In momentulu acel'a barbatulu, care se diceà câ e „dracu“ veni de totu langa mine; si puse manile pe tempele capului, de aici'a pe anima-mi.

Ioanu erà cu elu.

— Desléga-i manile! — dise draculu, fiindu-mi manile cu o petea de matasa alba legate; precum este datîn'a la mortu.

Ioanu 'mi deslegâ manile.

Draculu continuâ:

— Tiene aci lumin'a, — dise, si-mi radîca palm'a la lumin'a ce i-se dedù in pripa. Se uita pr' intre degete si vediù, câ unde convinu acele punendu-le la olalta, se vede ce-va rosiéla. — Nici n'a mai debuitu alt'a. Dise deci câ nu-'su mortu, pentruca de asi fi mortu, atunci sub-tietatea degeteloru inaintea luminei ardiatorie n'ar potè fi rosia, — precum pote omulu la cei morti observà!

Câte si mai câte invetiâi in sîcriu!!

Dupa aceste draculu se intorse câtra usia, dedù unu semnu, in urm'a caruia doi-insi intrara in chilia. Nu poteàm sê sciu, câ cine-su si ce-su acei'a!

Draculu steteà la capu-mi, si punendu-si cele 5. degete pe capatina-mi dise:

— Nu plange domnisiorea Marie; elu nu-i mortu!

Aceea, câtra carea eràu indreptate cuvintele aceste, se apropià mai tare de mine.

Draculu continuâ, cele cinci degete inca si acum tienendu-le pe capatina-mi.

— Lasa-te cu fati'a pe anim'a lui! Dar' chiaru pe anima-i!... Inse domnulu meu, stâi aici de lăture langa sîcriu, si te rogu cu tota stim'a, a nu fluerà mai departe!

— Fluera pe Debzonu, fiindca sum maniosu!
(Ah! domnulu Ioanu D . . . . — diceam intru mine — 'lu cunoscu de pe flueratu!)

Èra grai draculu:

— Asiè dara nu voiesci ca sê se trediesca mortulu? Pote-vei portà Dta pe cea-l-alta lume caus'a mortii densului?

— Nu, nu, nu!

— Voiesci deci ca sê-lu aducu la sîne, séu sê lasu sê-lu ingrope?

— Nu, nu!

Vei dà dar' pe domnisor'a Mari'a de sotia densului decumva 'lu voiu invià! Intru altu chipu se va ingropà, si atunci in loculu sùfletului lui se va munci sùfletulu Dtale in iadu!! Voiesci?

— Domnule medicu!...

— Negà-vei inca man'a copilei Dtale si mai departe?... Nu fluerà domnulu meu, câ dieu de nu-lu lasu indata sê-lu ingrope!!

— Ce sê facu?!

— Si déca debilitatea mea va fi a scrie testimoni de morte domnului acestui'a?

— Domnule medicu!...

— Resolvéza-te!... In altu chipu mortulu mortu remane, si anim'a Dtale va fi dobandita de a potè fi condamnata.

— De a fi condamnata?

— Copil'a Dtale inse, carea e asiè de tènere, si carea abiè cunosce inca lumea, nu dupa multu tempu 'lu va petrece.

— Unde?

— In o pàtria mai frumoasa, unde animele celoru doi amanti, si fâra dîispensarea parintésca, se voru potè impreunà. Placa acum'a a fluerà!

— Domnulu Ioanu asta-data nu fluerâ, ci se preamblà in giurulu sîcriului, lasandu-se in nesce cugete adenci, pan' mai pe urma statù pe locu si dise:

— Domnule medicu!

— Placa.

— Dt'a de siguru ambli cu fermecature!

— Me rogu, ast'a-i sciintia! deci?

— Asiè dara, — tréca duca-se! eu nu voiescu sê fiu caus'a mortii nimerui'a, — me invoiescu deci, — decumva-lu vei aduce ér' la sîne, — i dau copil'a mea.

— Ah bravo! sê traiésca! dise mediculu in voia buna, si cu aceea cerù parol'a dela betranulu:
— Dt'a ti-vei tienè cuventulu.

— Me si joru decumva voiesci.

— Frumosu! — dise mediculu, care nu erà altu-cineva decâtu amiculu meu, despre care facui vorba mai susu. Dupa aceea se intorse câtra domnisor'a, prindiendu-o de mana, ér' a adusu-o la sîcriulu meu si dise: — lasa-te pe anima-i, resufla pe ea; saruta-i peptulu celu rece cu caldura, cu ferbintiéla, cu pasiune — asiè, precum l'ai iubitu si-lu iubesci.

Dupa cuvintele aceste sentiàm resuflarea cea caldurosa in giurulu animei, ca si cum pe peptulu meu celu desfacutu deodata s'aru fi versatu radiele sorelui de média-di!!

O sarutare si o lacrima! dupa aceea ér' o lacrima si o sarutare mi-acopereà giurulu animei!!

Sarutatulu asiè erà de caldurosu, si totusi asiè de rece-lu sentiàm; asiè de infocatu, si totusi inghietia pe peptulu meu!;

Marie! Marie! tu esci angerulu meu paditoriu, care venisi la mine, ca sê me invii d'intre cei morti!... Asiè e! câ-ci abiè acum'a sentiescu cum mi se incaldiesce anim'a! cum se topescu pârtile cele inghietiate a ei! cum incepe a se miscà, a bate!... Ah, ah, — nu me lasa, nu-ti luà de pe mine fati'a cea inferbintata! Marie! Marie!..

Mèdiculu celu de langa mine, si-portà man'a de a lungulu pe trupu-mi cu netediri magnetice.

Intru aceea femeia me pipaià fragedu in giurulu animei.

— Dragulu meu! dragutiulu meu! trediesce-te!

De nou me sarutà, si giurulu animei de nou 'lu udà cu lacrime.

In trupulu intregu incepù a se estinde o caldura, capatai si in membre semne de viétia, si mi-se pareà ca si cum legaturele amortielii s'aru deslegà de pe anima-mi.

Totu mai bine i' audiàm strigarea de: Dragulu meu, dragutiulu meu.

Acum'a sentiàm intru adeveru cum se respandesce in mine viétia.

Traiescu! traiescu! diceam intru mine. Acum'a indata me trediescu!... Oh Dumnedieulu meu! césta-i poterea sîmpatîei! Femeea cea tènere, me aduce la viétia d'in lesinare cu sarutatele, cu lacrimele ei cele ferbinti.

— Destulu, domnisor'a Marie, — dise mèdiculu, acum'a te poti indepartà; inpresiunea e gat'a! — Femeea peste putinu tempu mi-parasì

chili'a. M'am spariatu, câ prin departarea ei de nou voiu cadè in amortiél'a mea de mai nainte; apoi ér' me voru tienè de mortu, me voru ingropà si uità! Candu totusi e mai frumosu a trai!

Barbatulu se apropiase mai tare de mine, si puse man'a pe anima-mi, si-mi tieneà sub nasu o glasiutia, d'in carea se respandeà unu mirosu puternicu in totu trupulu, scuturandu-mi aspru tota sistem'a nerviloru.

De-odata me tredii ca d'in tr' unu somnu adencu, greu, periodicu, bunaora ca si candu monstruri, strigoie, demoni, fere selbatice ne persecutèza, ne alunga si ne escita la fuga, si semtimu, asiè dicandu, o atare apesare, sub a carei'a greutate ne perdemu chiaru si respirulu.

Mi deschisei ochii. Mi portàm manile la anima, pitioarele inca le poteàm miscà dupa placu, si — me redicai susu in sicriu.

Surprinderea si spaim'a mea asiè fù de mare, vediendu-me in hain'a cea frumoasa de mortu, încátu putinu a lipsitu de a nu cadè de nou viptima.

— Unde sum eu? — intrebai, ca si cum de odata le-asi fi uitatu tote ce s'au intemplat cu mine in unu restempu cam de 24. de ore.

— Deci? cum ti-a placutu amice sicriulu?

Totu tremuràm.

— Pare-ti bine — intréba amiculul mèdîcu, — câ éra ai venitu la viétia? séu e mai frumosu pe cea lume?

Ochii mi se oprira pe domnulu Ioanu. Se preumblà si acum'a prin chilia; cu manele puse la spate, scuturandu cu capulu numai flueratulu lipseà.

— Pe incetu mi reprimii si facultatea séu modulu cugetârii.

— Domnule — dise, de odata standu pe locu domnulu Ioanu: — scii câtu ai potutu sê fii chinuitu? apoi si caus'a asi sci-o dora, câ tote aceste s'au intemplat pentru copil'a mea. Eu am vorbitu cu domnulu mèdîcu, si mi-am datu parol'a de convenire in ore care-va lucru. O voiu si tienè! Acum'a inse me rogu de iertare ca sê me potu departà, nu potu suferi de feliu hain'a acésta de mortu.

Domnulu celu betranu esi afara pe usia cu cuvintele aceste....

— Sê graiescu mai departe? sê nu graiescu?

Prin intrevenirea amicului meu mèdîcu dupa putine dile potui dejà a-mi parasî chiaru si chili'a, si dupa ore câte-va septemane cu iubit'a mea Mariutia steteàm inaintea altariului, pe domnulu Ioanu inse de atunci nu-lu mai audu fluerandu.

De atuncia nici prin tintîrime nu amblu asiè a dese. Casatori'a e tintîrimulu nepasàrilor si nebuniiloru barbatesci; in tintîrimulu acest'a-mi consta acum'a artea poetica, care, in locu deocrine, l'am semenatu cu leaganuri; in locu de sâlci de Babiloni'a 'lu plantu cu rose, dar' si arborii cei tristi de cipru numai dupa nume'i cunosc, si vinulu celu de cipru 'lu beu cu nevestuti'a mea — bine cuventarea ceriului sê vina spre dens'a, inca odata asi dori ca sê o lasu vedu va!!

Dupa L. Beöthy

de

Ioane M.... cea.

Bel'a sedusa.

De unde sunt escate adesele-ti suspine
Spre acaroru alinare nu-ti affi medicine?
De ce se scalda fati'a-ti in riu de lacrimiori?
Si frontea-ti virginala, de ce-e intunecata,
De ce nu-e ca si crinulu ce suavu suride in diori?

En spune mi, spune-mi, dora pecate te apésa?
Dar' ce intrebù d' aceste-a p'o nimfa atátu d' alésa!
Tu esci nevinovata, tu n'ai potutu gresi!
A tale budie mandre in purpuru imbracate,
Vestale rugaminte sciu numai linu siopti!

Parintii cei buni dora cari te-au iubitù ferbinte
Te-au parasitu pre véchuri? si 'n nègrele vestminte,
In doliu si 'n suspinare d' aceea patîmesci?
De nu, dor' esci mirésa, mirésa fâra voia,
Fiindu-ti mire acel'a pre care nu-lu iubesci?

Tu-ti scuturi capulu mandru cu bucele aurele
Si dici: „Ba nu, ba nu ah, mai grea-i a mea dorere!“
Dor'e perfidu acel'a ce amore ti-a joratu?
Tu nu-mi respundi, si peptu-ti se 'nnéca in suspinuri...
De ce-e schimbarea césta? Sciu.. crudulu te-a 'nsliatu!

Si tu o dina blanda, fintia gratiosa,
 Cu pasiuri zefirale, cu pèrulu de metasa,
 Ce impli tote 'n giuru-ti cu unu odoru sublimu!
 Tu pentr'o amagire atât'a esci de trista,
 Asiè esci profundata in lacrimi si 'n suspinu?!

Depune-ti ah dorerea, acea-i ruinatoria;
 Că ci dauna este mare candu vestediesce o flore,
 Si stratele pompose si-perdu unu ornamentu!

Nu meritedi tu mortea ce budiele-ti o chiama,
 Si corpulu celu de angeru cumu va zacè 'n mormentu!

Deci vino, vino draga, si tînde-ti man'a drépta
 La celu ce cu sarute, in flacări, o ascépta!
 Nu sune depre budie-ti mai multu că vrei sê mori;
 Că-ci éta la pitioare-ti amore mai fidela
 Ti-joru eu pre acelu ce siede preste nori!

I. Badescu à Bâgy

Salvator Rosa si Masaniello.

Icona istorica dupa Duguè.

(Urmare.)

VI.

Conspiratiunea, carea malcontentii o preparàsera incontr'a domnirii Spaniole in Neapole, erà aproape de erumpere, inse siefulu acelei-a-si, Masaniello, dîsparu, si numai cei mai intîmi amici ai lui sciura, că densulu a caletoritu la Rom'a.

Ermos'a dupa ce mantui pre amatulu, si-lu vediu scapatu de ori ce pericolu, recunoscu in Madone pre sora-sa, si cu anim'a acestei-a n'a avutu sê porte o astu-feliu de lupta, precum avu cu fratele ei celu superb, pentru de a se numi sora.

Madone le-a uitatu tote, — dens'a acompatîmitu, a jelitu pana acum pre sor'a ei, inse nu o a uritu, nu o a contemnatu ca si fratele, pentru că Ermós'a in ochii ei a fostu mai multu o nefericita, de câtu desonorea familiei. Preste aceea acum vediu in ea pre mantuitoarea lui Salvator, si in primul afeptu alu multiamirei se aruncă in bratiile celei-a ce se credeà a fi perduta, ér' acést'a nu-si intipuià că nu numai amorea de sora, ci si unu altu sentimentu uda cu lacreme ochii Madonei.

Ambele se reintórsera la colib'a lui Masaniello, inse actricea prin atâte-a omagiuri desmerdata, ori câtu de multiamita sê sentià in anim'a ei, totusi nu se potù dedà cu acestu acoperementu miseru. In desiertu imbià ea pre frate si sora a se impartasi d'in averea ei ce o aveà in prisosintia, si a-si luà o locuintia cuvenita in Neapole, séu Rom'a. Tomas o a respinsu cu falnicia, éra Madone nu cuprindeà cu mintea cum sê fia mai frumosu in o cetate pulberosa, decâtu in colib'a cea pacinica, si intre padurile cele verdi ale muntiloru; ei i-a fostu cu nepotintia a se desparti de caprele ei cele iubite, si de campulu celu preseratu cu flori; si fiindu că atātu Masaniello, câtu si Madone cautara de nou de ocupatiunile loru de mai nainte, asiè Ermos'a a aflatu cu scopu mai bine a se desparti de locu de frate si de sora, decâtu amorea recastigata a o periclità prin aceea, ca sê arete câtu de neplacuta-i este seraci'a. — Dens'a dara se reintorse la Rom'a, inse scurtulu restempu alu petrécerei ei la Tomas, a fostu destulu spre a ucide anim'a Madonei, pentru că Ermós'a, fâra de a-si intîpui ce rana infige, descoperi sorei sale, că-lu iubesc pre Salvator, că numai prin elu pote sê fia fericita, se pote innaltia éra-si, că acést'a amore e bătorea pulsului, e resuflarea vietii ei.

Madone immormentà secretulu ei in peptulu sêu, cu anima sangerante, pentru că cugetà dens'a, ce pote sê speredie ea, unde frumos'a, avut'a si vediut'a sora pasiesce la midi-locu, — apoi chiaru candu Salvator o ar preferi modest'a flore a valei, rosei celei superbe, au nu erà Ermós'a sor'a ei? au poteà ea sê se bûcure de o fericire, carea pre sor'a ei o faceà nefericita?

Nu, nu! Dens'a voià mai bucuros a renucià, — si-si renucià, ori câtu o doreà anim'a. Unu cuventu de plansore nu esia pre budiele ei, — si-tainuia lacrimelè, si se vescedià ca o lilia franta. Tomas vediu dorerea sorei celei amate, elu vediu cum afeptulu o duce in mormentu, si nu potù sê caute mai multu la suferinti'a unei anime nobile ce se sacrà pentru o sora, carea stateà asiè departe de anim'a lui. Densulu devinà secretulu Madonei, candu intr' o di prin intemplantu numi numele lui Salvator, pentru că fati'a vedesce asiè usioru, cea ce ascundu budiele. Elu se detiermurì numai de câtu; — caletori la Rom'a ca sê vorbésca cu Ermós'a si cu Salvator.

Frumós'a „Lucretia,“ dupa reintòrcerea ei dela Neapole, n'a fostu mai multu aceea, carea erà mai nainte; dens'a erà cu multu mai rece fatia cu curtenirile cavaleriloru galanti, neci erà mai multu asiè ilare ca si mai nainte, si acum se vorbià incetu, că ar avé oresi-care amorelu, fiindu că aceea n'a potutu sê remana lungu tempu secretu, cum ea a dese ori se departà de a casa in vestiminte false. Nimene poteà sê gacésca cine sê fia fericitul, pentru că cine poteà sê devina la acea intipuire, cum că frumos'a, marea Lucretia si-a donatu anim'a unui artîstu seracu necunoscutu, si inca neci că cutédia a-si marturisirì apriatu amorea, si a-lu imbià cu man'a ei.

Ermós'a aveà o profunda pricepere despre arte, si candu cautà la produptele lui Salvator, senti, că unu astu-feliu de spiritu innaltu nu se pote castigà prin o impresiune fugitiva; ea amà, inse pre calculà totu-deodata, că amorea unui artîstu pre doue căli trèbue cercata, pentru că artîstulu viédia in doue nature. — D'in acést'a cauza i tramiteà lui Salvator epistole anonime, in cari se síleà a se apropià de artîstu, si de omu. Celu d' antaiu trebuià sê o stimedie, alu doile-a sê se interesedie de ea, sê o iubésca. — Prin Taddeo probà dens'a a imbunetati pusetiunea estrinseca a lui Salvator, si prin ast'a, dispusetiunea animei lui a o face mai multiamita, mai tratàbile. Vediuramu, că acestu midi-locu operà chiaru d'in contra. Artîs-

tulu adevăratu nu suferă catusie, neci chiaru cele ale grațitudinii. Salvator se senti apesatu prin binefăcările, ce i s'au obtrudatu; densulu eră datu cu seraci'a si cu libertatea; in confortulu locuintiei sale nu se sentiă comodu, nu ca si a casa.

Taddeo o incunoscintiă pre actrice despre starea lui Salvator. Prob'a d'in urma, carea o facu, tramitiendu pre Bamboccia la elu, inca n'a succesu, si Ermós'a nu eră mai de parte cu elu decâtu in diu'a, in carea i-a mantuitu vieti'a. D'in Taddeo intielese, că Salvator iubescă pre Madone. Taddeo ađi convorbirea lui Salvator cu Falcone, si trebui s'aduca la cunoscinti'a Domnei sale, că Salvator unu buchetu de flori vestede pastr'edă la pepulu s'eu, pana ce epistolele ei le tiene numai in unu scrisioru; că densulu vorbesce despre Madone cu adencu suspinu, er' despre ea numai cu curiositate si unu interesu afeptuosu.

Ermós'a fu de ac'est'a noutate profundu si dorerosu atinsa; jalusi'a se sterna in momentul d'antaiu in tota violinti'a ei, in scurtu inse facu locu altoru sentieminte mai nobili. Dens'a cugetă la Madone, cătu de seraca eră, si cătu de putine desfatări aveă d'in vieti'a; acum si așuse aminte că sor'a galfedi, si eră deschilinitu miscata, candu dens'a vorbi cu ea despre amorea sa cătra Salvator. Atunci esplică dens'a ac'esta miscare ca unu consentimentu, er' acum tremurà la acelu cugetu, că ac'est'a a fostu amore; apoi ivirea Madonei in padure, buchetu care i l'a donatu lui Salvator la despartire, fusera totu atâte cause pentru de a-i mari anxietatea. „Ai tu dreptu,” cugetă ea, „de a te mestecă in amorea ac'est'a, si voiesci mai odata a conturbă lin'a fericire a loru tei?” — Dens'a se inspaimentă la cugetulu a fi blastemulu casei sale; inse tonulu seriosu amonitoriu alu animei amuti numai decâtu d' inantea propuneriloru vie ale mintii. „Nu e cu potintia,” cugetă ea, „ca Madone s'eu iubescă pre cum l'u iubesci tu, pentru că ea e fericita in traiulu ei pacnicu, — dens'a pote-lu iubescă ca toti omenii, inse nu e in stare s'eu pricepa; si Salvator, — oh, elu pote că s'a glumitu numai cu ea, pentru că unu astu-feliu de spiritu, astu-feliu de geniu nu pote s'eu fia indestulitu cu simplicitatea unei fete de pescariu; dens'a pote că a placutu ochiloru animei lui, inse a-lu deoblegă pote numai unu spiritu, care-lu pricepe, o anima carea-lu scie admiră.”

Astu-feliu visă ea. — Atunci in pripa, neacceptatu intră in chilia Masaniello, — si aparitiunea fratelui, pre care l'a creditu a fi departe, pre cum si intunecos'a asprime a trasureloru lui, implu anim'a ei de presentiiuri ominose. Dens'a voi s'eu salutedie, elu o respinse.

„Ermós'a!” intrebă elu, tientendu-si ochiulu patrundiatoriu spre ea, „iubesci tu pre sora-ta?”

Ermós'a deveni pãlida, — cautatur'a lui si ac'est'a intrebare i spusera tote. „Cu buna s'ema,” balbutiă dens'a cu tonu infioratu, si ochii ei cautau la elu, ca pãserea carea indesiertu c'erca indurare in ochii vulturulu ce o a apucatu intre ghiare.

„Adu-ti aminte de mortea mumei tale,” continuă Masaniello, „pre patulu mortii, pre care o a trentitu superarea pentru tine, fu speranti'a ei cea d'in urma, că tu te vei reintorce, si vei fi pentru Madone a dou'a muma.”

„O Ddieulu meu, — ertara!” tremură Ermós'a, „Tu esci infricosiatu Tomo, ce potesci, ce am facutu eu?”

„Madone zace in gur'a mortii,” respunse fratele in-

tunecatu, „eu venii aici pedestru, ea s'eu ti spunu ac'est'a si s'eu te rogu — scapa pre sor'a ta!”

Ermós'a si-acoperi fati'a.

„Eu nu o cunosc,” continuă Masaniello mai domolu, „eu nu o cunosc nebun'a patima, carea pre voi ambele ve tortur'edă, inse o pricepu, pentru că le vedu urmãrile ei. Deci nu voiescu a fi crudelu, voiescu numai a rogã. — Ermós'a tu esci mai betrana, tu ai o pusetiune briliante, ai ce-ti potescă anim'a, — Madone n'are nemicu, ea e seraca, anim'a ei n'are alta de cătu rogatiunea ei, — amorea ei, unic'a sperantia a ei. Dens'a iubescă pre Salvator, si zace spre morte!”

„Oh mi-cr'epa anim'a, — nu vorbi asi' frate!” tresari Ermós'a, inse Masaniello continua totu mai mole.

„Ermós'a!” dise elu, „amorea e ce-va pamentescu, virtutea ce-va dumnediescu. Sacrifica-te pentru dens'a. Si credi-tu că elu pre tine, ori tu pre elu l-poti face fericitu? A fi fericitu e lucrulu animei, fericitu e numai acelu care-si face datorinti'a, si e impacatu cu consciinti'a sa. Ai pot' tu fi astu-feliu fericita, Ermós'a? Susu dara, dă-i ei odichn'a, dă-i ei amantele inderetru.”

„Potu eu s'eu facu ast'a? Sum eu domn'a lui Salvator? facu-i eu sila?” sari Ermós'a in susu.

„Mai că e asi',” replică fratele, „cas'a in carea locuesce este a ta, servitoriulu teu i servesce, tu l'ai adusu aici.”

„Tomas,” respunse Ermós'a, „nu l'am vediutu pre Salvator d'in diu'a aceea candu i-am mantuitu vieti'a, nu i-am descoperitu pana acum trecutul meu, nu i-am spusu că-lu iubescu, — lupt'a, carea me constă a face ac'est'a, inca nu e implinita. Eu pana acum n'am facutu alt'a, fãra numai că-lu iubescu. Neci aceea nu sciu ore densulu respunde-mi sentiementulu? S'eu me sacrificu, fãra s'eu sciu, ore e aceea unu sacrificiu? Fi-va Madone fericita deca elu pre mine, mantuitoarea lui, me iubescă, si eu voiu renuciã lui?”

„Ermós'a!” respunse Masaniello dupa o pausa, „eu nu pretindu ce-va ce e cu nepotintia, eu nu sum tãranu. Eu nu voiescu s'eu o jertfescu pre o sora pentru cea-l-alta. — Intorce-te innapoi la Neapole, si porta grige de sora-ta. Salvator se va decide singuru. Deca te iubescă pre tine — atunci — apoi indurare lui Ddieu e mare! — Er deca o iubescă pre Madone, atunci.”

Ermós'a pricepu cautatur'a, carea esintregi constructiunea, dens'a galfedi, inse intinse man'a lui Tomas.

„Mam'a mea colo in ceriu,” siopti ea, „va s'eu fia atunci cu mine indestulita! — Inse,” continuă ea dupa o pausa, candu o stringere de mana d'in partea fratelui i multiam pentru cuvintele d'in urma, „Salvator n'are pre nimene care s'eu l-scutesca, de cătu pre mine, si elu e amenintiatu. Ribeira e aici, si sbirii lui au venitu dupa elu.”

„Eu voiu priveghia preste Salvator, pana candu i va fi ertatu s'eu remana in Rom'a, respunse Masaniello cu o expresiune a sentiului de sine, si a innaltimei, incatu Ermós'a pasi umita inderetru.

Eră ac'est'a pescariulu sermanu care statea inantea ei, — s'eu ce feliu de potere eră ascunsa sub ac'est'a forma fãra v'edia?

Ermós'a nu-si intipuiã, că fratele ei eră pe aici s'eu se suie pre unu tron, si s'eu porte porfir'a.

VII.

Rom'a se imbracase dejă in vestmentulu celu pistri-tiu alu carnavalului, si in impatiint'a asceptare a petrè-ceriloru sgomotose, a mascaradeloru, si procesuniloru, undulă multimea prin strate, macaru că campan'a capi-tolului inca nu semnelisase inceputulu festivitatiei. Ici cole se poteau dejă vedè masce, inse pr' între ele si sbiri si trabanti, pentru că ministrulu de politia Bernini eră unu barbatu precautu, care nu voiă, ca ore-cum ver-un'a d' între mesurile lui celea neplacute prin glum'a carnevala sê se pré critisedie, ori ca in sgomotulu festivitatiei sê dispara.

Masaniello, candu parasîndu pre Ermós'a se nisuiă a strabate pr' între multime ca sê sosésca la locuinti'a lui Salvator, nu observă, că ochii frumoseloru Romane pe-treceau cu placere statur'a lui cea innalta subtire, a ca-rei portu pescarecu se vedeă a fi numai unu vestmentu falsu, pre cum nu-si întîpuiă neci aceea, că sbirii de la politia, erău dejă in urm'a lui; pentru că ori câtu de se-creta fû operatiunea conspiratoriloru d'in Neapole, totusi strabatù o fama despre acést'a la Ribeira, care fiindu acum ospetulu lui Bernini, amicéti'a ministrulu de poli-tia o întrebuintiã spre aceea ca sê-l persecutedie pre Sal-vator. Fie-care Neapolitanu, care nu se tieneă de suit'a lui Ribeira, sêu n'aveă litere recomandatorie dela Spa-nioli, eră suspiciosu. De comunu eră mai mare fric'a de unu contagiu de conspiratiune, decātu de acést'a ins'a-si, si in Itali'a eră tota tier'a si tierisor'a gat'a a se rescolă incontr'a guvernului.

Ribeira a dusu o pana intr' acolo, încātu Bernini eră in cea mai mare ansietate, si unu ministru de politia fricosu e o persona de totulu incomoda.

Masaniello cu tote n'a bagatu multa séma, ore pe-trece-lu cine-va, séu vine in urm'a lui? Barbatulu popo-rului sciù, că campan'a carnavalului pentru ori care per-secutatu politicu scote ca d'in pamentu o oste de aliatu, si cugetulu lui eră pré tare ocupatu cu sortea sororiloru sale, decātu sê-i lase tempu a se ingrigi de person'a sa propia. Misîunea lui eră a-lu induplecã pre Salvator ca sê se reintorca la Neapole, pentru că mantuinti'a Madonei atarnă dela acést'a; ast'a trebuiă sê fia; cum? la ast'a nu cugetà elu. — D'in Pietramala întielese, că Salvator s'a datu in partea conspiratiunei. — „Aici in Rom'a suntu pentru elu role amoroze de jocatu,“ cugetă densulu, „inse libertatea Neapolei pretînde bratiulu lui, si déca e unu omu de omenia, Madone l'va revedé.“

Candu ajunse Masaniello la locuinti'a pictorelui, acést'a plecase dejă cu Falcone la festivitatiea ce-si luă inceputulu; deci 'lu afiã numai pre Taddeo, pre care-lu cunoscu ca pre servitoriulu Ermósei. Masaniello i impar-tasi, că a venitu ca sê-lu induplece pre Salvator spre re-intòrcere la Neapole, pretescandu acelu motîvu, că elu ar fi întielesu ca si cum siguritatea lui Salvator ar fi aici periclitata. Taddeo s'a dechiaratu de locu a-i stă in ast'a privintia intru ajutoriu, i svatui totusi a midi-loci si influ-inti'a lui Fulcone, pentru că pictorele e destululu de ca-priciosu si temerariu de a provocă jurediptiunea carea-lu persecutedia, si de a-i se opune.

Candu ambii parasira cas'a, sună campan'a d'in capi-toliu, si unu chiotu de bucuria salută semnulu, carele iertă Romei a se imbracă in vestmentulu nebuniloru.

Noi conducemu pre cititoriu in un'a d'între cele-a

mai mari vinarie (ospetarie) a le Romei, cari representău pe atunci cafenele moderne de adi. Pre unu spatiu liberu inantea casei, care prin cele-a mai frumoze plante eră tra-vestatu in o gradîna de flori, fû redicatu unu cortu pen-tru retienerea ardiatoriloru radie a le sorelui.

Bernini alése pentru sine si ospetii sêi unu anghiu d'in gradîna, de aici, fâra sê fia espusu tumultului, cu co-moditate sê pota caută la petrècerile carnevale. Aici sie-deă cu omnipotentulu ministru; superbulu artistu, in cun-giuratu de invetiaceii, si partisanii sêi. Erău toti mascati, — inse avuti'a toaletului, precum si unelè semnalè forte cuvenitu aplicate, dedeau poporului de scire, că aici nu e consultu a se lasă la nesce glume nepresocofte, pre cum că pana acum neci o gluma musicatoria, ori vatematoria nu conturbă petrècerea ilarei societăti.

Dulcea spuma de „lacrima Christi“ se margeleă in pocale, cele-a mai frumoze pome de sudu se imbiău in va-sele cristaline, si sorbetulu rece pre taiერიu de auru, se ingană cu ferbintiél'a sorelui.

Bernini siedeă inganfatu in midi-loculu ospetiloru sêi, esplicandu caracterulu procesiuniloru, glumele masce-loru, si se pareă, că tota festivitatiea nu e alt'a, de câtu unu arangementu alu ospitelui pentru a amusă pre ami-cii d'in Neapole.

„No, maestrule,“ surise elu cu indestulare, „cum-ti place Dniei tale de festivitatiea nostra?“

„De totu pomposu!“ respunse Ribeira, „inse me temu că nu ne vomu delectă lungu tempu de aceste-a des-fatâri, pentru că scirile d'in Neapole vinu totu mai neli-niscitorie. Unu orcanu plutesce in aeru, si eu sum silitu a me reintorce la Neapole, pentru că ducele are lipsa de mine, si eu sum datoriu sê i stau intru ajutoriu. Inveti-aceii mei nesmintitu mi-voru urmă, fiindu că ei au totu de a multiami spanioliloru.“

„Cu buna séma,“ se audi mormaitulu cavaleriloru, „noi suntemu Spanioli in anima, de si e Itali'a patri'a nostra.“

„Curiosu,“ surise Bernini cu complacere, „poporulu e curiosu. Au vre oi'a sê alunge pre pastoriu? Curiosa idea! Apoi ce vreu acesti omeni?“

„Singuru Ddieu scie,“ respunse Ribeira indiferentu, „mi se pare că mormaiescu pentru nesce dâri.“

„Lucru de risu, poporulu e totusi forte stupidu, forte sîmplu,“ vorbi Bernini, „si d'in ce sê traimu noi? Acesti omeni cugeta numai la sine. Scii Dni'a ta, maestrule Ri-beira, că eu sum intr' adevveru unu barbatu, care-si pri-cepe treb'a. Eu scrisei o carte, in care aretu negru pre albu, că dârile suntu o bunetate pentru poporu. Dă la poporu, sê citésca acést'a.“

„A propos!“ l-interrupse Ribeira, care se temeă că va urmă o comentatiune mai lunga a acestei scrisori, „Salvator, acestu ticalosu prepadîtoriu de colore si con-spiratoriu, totu mai traiesce in abundantia. Nu-mi potu esplică de unde ie banii. Sê fia dreptu că frumos'a Lucre-tia se interesédia pentru elu?“

„Lucru de risu, de risu,“ tusi Bernini, nu fâra sê rosiésca, „Politi'a mea nu scie nemicu despre aceea, prin urmare nu e adevveratu. Divin'a nu pote sê se uite de sine intr' atât'a, si, — déca voiesci sê scii, — neci că are lipsa de aceea, pentru că — eu sum curtenitoriulu ei. Altu-miu-trea, ce se tiene de Salvator, am opritu de a se compară icone de la elu. — Neci in Ghetto (patrariulu judeescu) nu va avé comparatori. Lasa, mora de fome, pentru că

asiè poftesci Dni'a ta; — cu buna séma te-a vatematu forte tare.“

Ribeira afirmă întrebarea.

„Apoi,“ continuă ministrul de politie, „i se întempla cum merită. Altu-mintrea neci că e demnu de a fi persecutatu, — acestu omu n'are talentu; eu nu mi-asi lasă ambitulu casei a se coloră prin elu. — Pote se găsese mane, poimane ocașiune de a-lu prinde. Bucurosu ti-asi face acést'a plăcere.

„Ah, o procesiune noua, — éta câ-lu aducu pre Coviello.“*

Convorbirea amicăbile se întrerupse prin sosirea unei procesiuni de masce, concomitate de o multime ne-númerabile cu chiuire de bucuria, cu eclate de risu, și strigări de bravo. Pre o carutia trasa de omeni, și infrumsetiata cu flori, ce aveă form'a unui scaunu de tron, siedeă regele nebunilor. Săfrulu carnevalului, și glumele, ironiele lui trebuiau să fie rapitorie, și musicatorie, pentru că multimea cresceă cu tota clipit'a, și ilaritatea ei fu nemarginita. Înaintea vinariei, unde siedeă Bernini cu ospetii săi, se oprî Coviello, și cu elu tota glot'a. Totu insulu presentia ce va să vina, pentru că totu insulu cunoseă masc'a ministrului de politie, și a ospetiloru lui; poporulu se imbuldiă, și Coviello se redica, ca să cuvintedie.

De locu urmă o tacere profunda.

Inse mai nainte de ce amu descrie scen'a urmatoria, trêbue să premitemu ceva, — trêbue să cautămu dupa Salvator. Pictorele se preambă cu Falcone prin strate, caută la șgomotulu confusu, și în fine intră în una birtu, unde vinulu înfocatu avu mai mare potere atragatoria spre elu, decâtu nebunele comedii ale cetatei.

„Cātu suntu de ridicule totu-si aceste-a creature cu doue petiore, cu carnevalulu loru,“ dise pictorele redicându pocalulu la budie, „larma și pulbere, casca-gure și sberatori, ast'a e totu. — Spiritu, ingeniositate, ilaritate adevărata nu gasesci nicaiuri“

„La acést'a e politia de vina,“ respunse birtasiulu care audi cuvintele, „care nu sufere vr' unu cuventu liberu, sbirii ei suntu pretutîndinea, și de candu ospele neapolitanu, pictorele Spaniolu e aici, ministrulu nostru de politie Bernini e de totulu nebunu. Se vorbesce despre o conspiratiune în Neapole, și e frica și aici de asiè ce-va. Inse, pst!“

Birtasiulu faci unu gestu, ca și cum ar amenintia ce-va pericolu. Unu barbatu intră în birtu și cuprinse locu langa Salvator.

Salvator ceru vinu de nou, și candu l' aduse birtasiulu acest'a siopti în urechi'a lui Falcone, că strainulu e unu trabantu alu politiei.

Falcone, care și mai nainte observă că strainulu ambla în urmă lui și a lui Salvator, și pentru aceea se nădăi că lui Salvator i amenintia ore-care pericolu seriosu, se folosî de unu pretextu spre a-lu induplecă pre Salvator ca să parascesca birtulu. Afara i impartasi lui suspiciunea sa, înse în locu de a-lu infrică pre pictore, ajunse chiaru contrariulu.

Facutu a acést'a vinulu consumatu, séu mani'a, — destulu că fati'a lui Salvator la aceste-a cuvinte ardeă de unu focu atātu de grosavu, încātu Falcone tremurâ, că prin o fapta desperata fiuribunda si-va atrage perirea.

*) Conducatoriulu mascaradei.

Trad.

Inse Salvator rise în pripa cu hohotu. „Am o idea minunata,“ strigă elu, tragându cu iutime pre amicul sêu cu sine. — „Masce! unde se potu capetă masce.“

Dupa putine minute carnevalulu si-a aflatu pre Coviello sêu.

„Viva Coviello!“ sună d'în tote părțile, „sê audimu! o cuventare!“

„Holla! ho cailoru magariloru!“ hohoti principele nebuniloru, „voi luati frânele între dînti. O Italia,“ strigă elu cu patosu comicu, „patri'a gurariloru, a sburdatoriloru, a omeniloru de nemica, a doctoriloru de prin anchuri, a mintei usorie, și a crastavetiloru. Italia, tu tiera privilegiata pentru arte și friguri, — te salutediu!“

„Ha, bravii mei,“ continuă elu, candu se lasă în catu-va chiotulu viforosu, „Coviello Formic'a unu nume superbu. O tu poporulu Romei, eu me imbracai în vestiminte de nebuni, ca să cautu asiè afara precum tu, inse eu nu sum unu flacău macru, și moritoriu de fome precum tu; eu sum tare, indresnetiu, falnicu și liberu, am o gura mare, și unu nasu de minune. He!“ satirisă elu, candu-lu întrerupse hohotulu poporului, care se bui între elu, și între butea de vinu, — „voi furi de di, ce stati aici ca nesce icone de sănti, copti ca nesce colaci pupadiati. Au nu vedeti colo pre cavalerulu Bernini, pre favoritulu curtei, pre mecenatele celu mare, pre celu mai galantu domnu, și pre barbatulu de statu fără parecchia? — Voi trêbue să-lu cunosceti dupre palari'a lui vechia fără pene, — acoperementu cuviintiosu pentru capatin'a lui. Trêbue să-lu cunosceti dupre fati'a lui, carea si-o tortoca!“

Fati'a ministrului roși de mania, inse chiotulu de plăcere alu poporului, care ridiendu rogă pre Coviello a continuă mai de parte, l' oprî a-si manifestă indignatiunea.

„Faceti complimentu, închinati-ve frumosu, multiamiti-i pentru binefăcerile lui,“ batjocureă principele nebuniloru mai de parte, închinandu-se cătra Bernini, „multiaminti-i că music'a acumu se prefacū în urlatu. Toti de la curtea lui vreu să cante, și canta falsu; lingusitorii și spionii. Densulu porta cu sine unu corpu sburatoriu de metrese și de castrati; totu ce face elu produce unu eclatu, și de candu guvernedia sentimu influinti'a taurului celui mare de pre ceriu. — În Itali'a pretutîndinea se léga boulu și asînnulu la olalta, — suntu aici atāti'a, cătu ai cugetă că esci în Arcadi'a. Pretutîndinea se întemeiă dia scole, și se invetia omenii a strigă I—a. — Apoi închinati-ve dar' — faceti complimentu!“

„L' voui lasă să-lu sbicieue pana la sange,“ crasini Bernini cu dintii, pana ce poporulu lu salută cu hohotu mare, și o glota de masce se apropiase de elu cu reverintia ironica.

„Mielusielulu meu!“ se întorse acum Coviello dreptulu cătra ministru, observandu cautatur'a iritata a acelu'a, „tu me cugeti a fi altulu. Eu sum de totulu omulu teu. Intr' adevèru eu am totu ce se recere în unu curteanu în unu adevèratu curteanu. Anim'a mea nu e neci candu pre budiele mele. Indura-te Domne, primesceme în servitiulu Dniei tale. Eu suferu ori ce să se faca cu mine, eu dicu totudeun'a: „celu mai umilitu servitoriu!“ Eu potu să fiu efronte, potu minti, fură, insielă, sum induplecabile ca pelea, netedu ca unu fusariu (tiepariu), eu suferu tote, batăi și batjocure, — he! este că me poti

folosî ? he! apoi amice, misica-ti limb'a, ascutia-ti urechile, scui pa afara, si raspunde!"

Aceste-a fusera vorbite cu o satira astu-feliu de ro-dietoria, încatu Bernini eschiamă furibundu : „a cusi voi u lasă sê te spandiure,“ ér' ospetii lui toti, invetiaceii lui Ri-beira, sarira in susu, spre a-lu pedepsi pre hulitoriu lu.

„Ce, Domniloru,“ strigă Coviello cu unu gestu sî-mulatu tîmidu, pana candu multimea ridea, „sunteti maniosi pre mine, pre mine ticalosulu!"

„Te voi u gasi acusi,“ tremurâ Bernini de furia, „candu nu te va scuti libertatea mascei.“

„Vomu sci acusi, cine esci“ strigara invetiaceii lui Ribeira.

„Dragii de ei,“ satirise printiu lu nebuniloru, — „en sê începemu cu aceea, cine suntu ei, sê-i spunemu dupa nume. Cunosce-ti-lu pre cel'a colo,“ se intorse câtra mul-time aretandu spre Spadaro, „pre barbatulu cu copsele incovaiate, si cu petiorele strimbe? Acest'a e Anibalu alu treile-a si alu patrule-a, e Don Spadaro. Coleg'a lui Leone e unu asemenea lumpu, perde-vêra, numai câ e mai chi-tîtu, mirosa a pomada. si e unu adeveratu Achile in sal'a de duelu. Densulu e forte micu ; inse forte veninosu. — Ce se tiene de cel'a colo, care pune man'a pre stiletu, si care naimnesce banditi spre a ucide pre unu rivalistu de care nu-i se pare, acel'a e Carraccioli.“

Cu aceste-a cuvinte sari principele nebuniloru d'in carutia, pentru câ mai in urma numitulu scose dejă pum-nariulu spre elu, multimea totu mai retienea pre furiosii Cavaleri ai lui Ribeira dela Coviello loru.

Coviello impinse cu petiorulu caruti'a la o parte, si se innaintă; o masca voi sê-lu retiena, inse elu aretandu cu degetulu spre Ribeira, detunâ cu intrég'a amaratiune a ironiei sale: „Barbatii Romei, cautati la cel'a colo, cau-tati la trasarele cele-a falnice, la min'a cea inganfata, la fati'a cea galfeda, la ochii cei infundati, la gur'a cea schi-mosita prin invidia, si-lu, veti cunosce pre marele pictore de sange, si de fiori, pre torturatoriulu Spaniei, pre servi-toriulu incusitiunei, cu unu cuventu pre marele Iosifu Ribeira. — Fugiti, fugiti, — ve amenintia prinsore, si veniu, — ast'a e o banda de ucigatori!"

Abiê rosti aceste-a cuvinte, si numai decatu si smulse masc'a de pre fatia, si invetiaceii lui Ribeira vedi-endu pre inimiculu loru, si-pusera tota precautiunea. Cu sabii scose navalira preste elu, ér' Salvator Rosa nu retrîrâ neci decatu. Densulu se vedea a cercâ lupt'a si a-si pofti mortea: multimea lasia se retrase, si sabiile se incruc-siara dejă, candu Falcone grabi spre ajutoriu lu amiculu sêu, ce inse erâ numai o arma nepotintiosa incontr'a pre cumpanitorei poteri a inimiciloru.

Sangele nobilulu Falcone curse dejă, numai Salva-tor stetea inca nevatemat, macaru-câ doue-dieci de sabii cercâu peptulu lui. Densulu se lupta cu liniscea despera-tiunei, cu sangele rece alu maniei drepte, inse pre cum-penirea contrariloru fû prémare, poterile lui incepura a se debilita, si atâcurile lui fusera dejă mai slabe, — candu se arunca unu barbatu intre luptatori, si li demandâ li-nisce cu o mina impunetoria a unui Principe.

Partisanii lui Ribeira tresarira, inse Salvator n'a depusu arm'a.

„Tu te-ai joratu a te lupta numai pentru Nea-pole,“ siopti strainulu in urechi'a lui, „adu-ti aminte de joramentulu teu!"

Salvator galfedi, si-si baga sabi'a in téca.

Cavalerii, vediendu câ strainulu, care vorbesce asiê impunetoriu, neci nu e armatu, neci câ-lu concomitédia vr'o garda, navalira de nou, inse Masaniello pentru câ elu erâ a celu barbatu indresnetiu, respinse pre Salvator intre multimea ce se uimea.

„Fricosu, fricosu! elu e unu lasiu!“ hulira cavalerii in urm'a lui.

„Dispensédie-me de la joramentu,“ se rogâ Salvator.

„Barbatii Romei,“ strigâ Masaniello, „suferiti voi, ca pre Coviello vostru sê-lu ucida, — sunteti atatu de lasi?"

„Sê traiésca Coviello, sê traiésca Salvator!" resunâ d'in partea poporulu, si mii de pumnuri se redicara, si mii de pumnare straluciau.

Gard'a svitiera a lui Bernini sosi, — se incinse o lupta, — inse intr' aceea Masaniello, Salvator, si Falcone disparura.

(Va urmâ.)

Doine.

IV.

Ca si florea ce resare
Si 'mpupescse fromosielu;
Asiê a fostu a mea amore
Pan' erâm mai mitutelu
Dar' acum de candu sum mare
Amorulu meu e 'nfocatu, . . .
Ca Vulcanulu cel'a, care
Tipa focu neincetatu.

V.

Tu esci flore 'n floritoria
Eu zefiru linu suflatoriu,
Ce te 'ncurgiuuru cu amore
Demaneti'a intra flori.
Tu esci o salcéoa trista
Eu sum riu linu curgatoriu,
Tu te lasi ca si iubita
Pe alu meu bratiu plinu de amoru.

Paulu Drag'a.

FOISIORA.

In literatur'a nostra nationale inca nu s'a introdusu atare bine-scriintia corepta si in genere constatata, carea sê pota sierbi de cinosura, pentru cã pana acum'a studiulu fundamentale alu limbegi a fostu impedeatu, încãtu numai putini s'au potutu ocupã cu elu, de unde rezultã, cã parerile indîviduali, in privinti'a bine-scriintii, capetara unu spatiu forte estinsu asiè, încãtu reducerea acelor'a la o parere generale spre infintiarea uuei bine-scriintie fundamentale, carea sê corespunda atãtu bine-rostintii, cãtu si etîmologii, este inca numai o dulce sperantia. Si scimu d'in prase cã cãtu este de grea citîrea, si intielesulu construptiuniloru cãtu de intortucatu, dëca in bine-scriintia este omulu sîlitu a urmã mai multe pareri, cari, naturalminte, mai multu au mai putinu diferëza intre sine, si asiè citîtoriuulu in tote studiele si diurnalele romane dã totu de alta bine-scriintia si urmarea naturale este cã vine in confusiune si se perde in labirintulu diferitei scrieri. Mai vertosu se pote omulu convinge despre adevierulu acest'a, dëca are d'a traptã cu prunci, cari inca n'au cunoscinti'a limbey latîne, si la cari nu judecat'a, ci memori'a preponderëza.

D'in estu punctu de vedere suntemu convinsi cã esprimemu opiniunea pùblica, candu ne dechiarãmu, cã d'ici inainte, — pana ce barbatii natiunei nostre, carii-su competinti si bine versati in studiulu limbey romane, in armonia voru conclucrã, ca astu-feliu de dîficultate a bine-scriintii sê dispara infintiandu un'a generale corepta, — ne vomu tiené de bine-scriinti'a on. d' Romanu redaptoriulu foiei: „Concordi'a“ carea pe cãtu e de usiora, pe atãt'a e si de corepta si ratiunãbile, si dupa carea se pote scrie mai bine romanesce.

Spre orientarea unor'a d'in on. publ. carii dora inca nu cunoscù bine-scriinti'a amintita, facemu urmatoriele observatiuni: peste totu se intrebuintieza numai trei semne, àdëca: semnulu greu (ˆ) spre insemnarea tonului, unde acel'a face esceptiune; semnulu ascutitu (ˆ) asupr'a literei e spre suplinirea literei a; si in fine semnulu cercuflesu (ˆ) spre insemnarea vocalii i in aintea carei'a literele d t s nu se imoia, apoi asupr'a literei a, candu-si perde sunetulu curatu si cade tonulu pe ea atãtu in sustantive cãtu si in tempulu trecutu in person'a a trei-a in numerulu sînguritu.

BCU Cluj - Cluj University Library Cluj

Cununa de varietãti.

(?) Escelenti'a Sa, Andrei barone de Siagun'a, episcopulu d'iecesi gr. orientale d'in Ardealu, a emisu unu cerculariu pentru conchiamarea unui sînodu care se va tiené la 22. Martiu a. c. Obieptele ce se voru pertraptã in sînodu, sunt urmatoriele: organisarea trebiloru besericesci, scolare si fundatiunale, precum si raportulu despre cele intemplete in caus'a restaurarei metropoliei. (d. Gaz. Tran.)

(?) Adunarea Romaniei, la propunerea dloru Roseti si Dem. Ghic'a, incuviintiã unu ajutoriu de 6000 de galbini (peste 30,000 fl. v. a.) pentru lipsitii d'in Banatu, fãra distingere de natiunalitate. (d. Concor.)

(?) Nenorocire casiunata prin crinolinu. In Vien'a o dama, coborindu-se de pre omnibus (carutia sociale) se impedeã cu cerculu crinolinelu in rot'a omnibusulu si acea-i trecu peste pitiorulu ei. In diu'a urmatoria trebui sê-i taie pitiorulu.

(?) In Turinu s'a deschisu catedra pentru limb'a, literatur'a si istori'a romana. Profesorulu este G. Vegezzi Ruscalla.

(?) Amintitulu profesoru, inpreuna cu coleg'a sêu Cordov'a, au facutu unu programu despre o societate internationala, carea va avè de scopu dupa cum scrie „Bucimulu“ a sterni si innoi datorintiele si sîmpatiile intre romanii, carii locuiescu dela Carpati pana la marea atlantica,

(?) Urmãrile triste ale amorulu. Unu ajutoru de negociatoriu, avendu o amanta forte luseriosa, pentru ca sê-i pota face totu dupa placu, aveã lipsa de multe

parale, inse pung'a lui erã cam subtire. Asiè dara se face furu in bold'a domnulu sêu si asta metoda o prapitise doi ani, fãra ca sê-lu fia observatu cine-va.

In urma parintii lui voindu sê-lu casatorësca, i-au alesu o fetiora frumosa si avuta. Elu a consentitu la acës't'a. Audiendu amant'a lui despre aceste, se indignã forte si defaimã grosavu pre amantulu ei, inse in fine se parù cã nu-i pasa.

Intr'o sêra facandu-i elu visita, o aflã morta, fiendu langa ca si instrumintele cu cari si-a facutu fine vietiei. Elu ingenunchiã langa ea, candu éta intra unu dîregatoriu de politia. Pe mësã steteã o epistola, dîregatoriulu de politia o citi, apoi dise cãtra tenerulu ce ingenunchiã: „Domnule, sum sîlitu sê te retienu, Dt'a esci unu furu. In epistola steteã cã ea l'a iubit forte si pentru cã o-a lasatu, a nebunitu, si pentru ca sêlu impedece sê nu se pota insurã, spuse espresu in epistola cã acel'a este unu furu.

Tenerulu fù citatu la tribunalulu penale si fù judecatu la inchisore de 8 lune. Tenerulu, dupa mortea amantey sale, deveni detotu confusu si morosu încãtu, dupa opiniunea pùblica, asta inpregiurare va avè influintia pe tote vieti'a lui.

(?) Diurnalele de Parisu ni aducu astu-feliu de veste cum cã unu conte, in etate de 30 de ani, voindu a se casatori, face publicatiune formale in diurnale. Condiitiunea casatorii este forte simpla àdëca, rcspeptiv'a aiba numai bani, apoi fia fetiora au veduva, fia tenera, au betrana, fia

frumosa, au urita. Carapterulu lui de pana acum este nepetatu.

(?) Unu medicu d'in London, cu numele Dii Barin facandu experimentatiuni cu mătie pentru a le reinvia, vre sê faca astu-felu de proba si cu omini. D'in estu puntu de vedere, dâ unu premiu de 2000 de fonti de sterling (20,000 fl. v. a.) aceluia care se va supune unei experimentări, âdeca sê fia pusu intr'unu vasu desiertatu de aeru si sê fia aici 14 zile. In Ungari'a se aflâ unulu, care se supune astei experimentări cu condițiune că ori va trai ori ba, sum'a acést'a sê-o primésca si apoi sê se folosésca spre ajutoriul lipsîtiloru d'in Ungari'a.

(?) In Nrulu 5 alu „Aurorei“ la colectiunea inceputa pentru infintiarea unui fundu, sub numele „Andrei Muresianu“ d'in care sê se premieze scrietorii beletristici, d'in intemplantare remase numele on. domne carea dedû initiativ'a spre realizarea estei idei atâtu de maretie. Ne rogâmu de indulgentia d'in portea mult. stimulatei domne, éra on. publ. avemu onore a-i face cunoscutu, câ matron'a romana in peptulu carei-a bate o anima sentietoria pentru totu ce e bunu, frumosu, maretiu si natiunale, este Dmn. Mari'a Suci.

(?) Redaptiunea foiei „Bucovin'a“ face atenti pre amicii literaturii romane, câ va incepe in curendu unu ciclul de novele si istorisiri romane in foisior'a sa, de o cuprindere interesanta si scrise intr'unu dialectu placutu.

(?) La 1/13 Martiu s'a produsu in Cernăuți pe bin'a romana opulu teatrale: „Radu Calomfirescu“, opera in 5 acturi. Precum scrie foia „Bucovin'a“, cu bunu succesu.

(?) In Nrulu 5 alu foiei acestei-a, unde se comunicâ ajutorulu tramisu de la asociatiunea d'in Aradu, d'in intemplantare se puse numai de la Aradu; pentru aceea facemu observatiune, câ acelu ajutoru s'a tramisu d'in portea Asociatiunei Aradane.

Necrologu.

La inchiarea foiei nostre primiramu trist'a veste, câ dsior'a Jul'i'a de Fogaras y repausâ in 7. fauru a. e. O romana buna si plina de insusintie delicate, precum fu fericit'a dsiora, merita ca se o petréca o simpatia generale la cele eterne si sê-i dica: Fia i tierin'a usiora!

Masime si reflexiuni morali.

* Se cere o ghibacia mare pentru a sci ascunde ghibaci'a.

* Nu este ne-ci o elocintia in sunulu vocei, in ochii si fati'a oratorelui, ci in alégerea cuvintelor.

* Elocintia adevérata este a dice totu ce este de lipsa, si a nu dice numai ce este de lipsa.

* Sunt persone (omini), caror'a li se siedu bine smintele, si altele, cari sunt neplacute pentru calitatile loru cele bune.

* Precum este unu-ceva ordinariu a vedè schimbandu-si nescine gustulu, tocm'a asiè este unu-ceva estra ordinariu a vedè schimbandu-si nescine aplecările.

* Tote sentiemintele au unu tonu de voce, de gestiuni si de fetie ce li este propriu, si de la acestu raportu bunu, au reu, placatu, au neplaeutu depinde, ca personale (omini) sê fia placute, au neplacute.

* Seriositatea este misteriu corpului (trupului), inventatu pentru d'a ascunde defeptele spiritului.

* Curtesia este o pofta (d'in partea curtisantelui) d'a o reprimi si d'a fi speptatu ca calificatu.

* Spiritulu (cuprinderea) marginita nasce cerbicositate; noi nu credemu bucurosi ce trece peste intieptiunea nostra.

* Grabinti'a d'a crede reulu fêra d'a-lu esamina d'ajunsu, este urmarea mandriei si a lenei.

* Omului place a aflâ culpabili, si nu voiesce sê puna ostenéla pentru a esamina crimele.

* Onorea castigata este cautiune pentru cea ce trêbue omulu sê castige.

* Iuneti'a este o ametiela contînuu, este langorea (figurele) mintei.

Spre insciintiare.

Facemu atenti pre eo. domni concurenti la premiele puse de redaptiunea foiei acestei-a pentru o novela originale si o poema, sê binevoiesca a se grabi cu operatele, pentru câ terminulu decisa espiréza cu finea lunei curente.

Telegrafulu redaptiunii.

† Dlui I. D. in Blasiu. Multiumita. Se voru publicâ.

† Dlui I. P. in Pest'a. Vi multiumimu. Va esi.

† Dlui I. T. in Parisu. Ve rogâmu sê binevoiti a ni-o tramite; pentru câ numai asiè vi potemu respunde de o potemu publicâ, au ba!

† Dlui I. B. in Vien'a. Noi consentimu intu tote cu dt'a in privinti'a observatiuniloru facute asupr'a concursului, dara fiindu terminulu aci, astu-felu nu potemu sê-lu indelungâmu si estindemu si asupr'a obieptelor, despre cari faci dt'a amintire. In viitoriu, escriendu astu-felu de concursu nesmintitu vomn fi cu luare a minte la astu-felu de obiepte amintite. Altu-cum disertatiuni estétice, pertrapari d'in viéti'a praptica, s.c.l. despre cari faci amintire dt'a in epistola, încâtu taie acele-a in sfer'a beletristica, sunt totudeun'a primite in foia nostra, si cugetâmu câ totu insulu, care sentiesce in sine potere. si porta in sinulu sêu unu sentiu pentru totu ce se referesce la binele comune natiunale, nu v'a aspirâ numai la premie.

Proprietariu, redaptoru respundietoriu si edatoriu: IOANICHIU MICULESCU.

Mai avemu puține esemplarie d'in anulu trecut.

Cu tipariulu lui: EMERICU BARTALITS.